

قلمرو حمایت از خریدهای با حسن نیت در نظام حقوقی انگلیس، فرانسه و آلمان

منصور امینی^{۱*}، مرتضی بهادر^۲

۱. دانشیار حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۲. دانشجوی دکتری حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۱۴

دریافت: ۱۳۹۶/۰۴/۰۲

چکیده

حکم معاملات فضولی یکی از مهم‌ترین موارد اختلاف میان حقوق ایران و حقوق کشورهای انگلیس فرانسه و آلمان است. در این مقاله به اعتبار وضعیت تعارض منافع خریدار با حسن نیت و مالک، رویکرد اصلی تبیین نقش حسن نیت در تملک اموال است. در سایه تحلیل تطبیقی نقش سازنده حسن نیت در معاملات و رویکرد نظام‌های حقوقی مختلف، معیارهای اساسی انتخاب قاعده مطلوب نمایان می‌گردد. فاکتور اساسی در حل تعارض میان منافع مالک و شخص اصیل و چگونگی شناسایی قاعده مطلوب در حمایت از خریدار با حسن نیت، با تکیه بر مبانی در نظام‌های حقوقی متفاوت است. از یک سو ویژگی مشترک حقوق انگلیس، فرانسه و آلمان پیش‌بینی انتقال مالکیت به موجب برخی از مصادیق معاملات فضولی مبتنی بر حسن نیت است و از سوی دیگر اختلاف در قوانین و دکترین موجود در فضای حقوقی کشورها و همچنین رویه قضایی متشدد، موضوع مورد مطالعه را در بحث‌های تطبیقی پیچیده می‌سازد. پس از بررسی و تحلیل خاستگاه اصلی در خصوص وضع قوانین مرتبط با معاملات مبتنی بر حسن نیت برای اروپا، از دریچه

حقوق اقتصادی (به عبارت بهتر تحلیل‌های اقتصادی-حقوقی منطبق بر ضرورت‌های تجاری) فاکتورهای اساسی در شناسایی قاعده مطلوب، احکام معاملات واقع شده و ضرورت اتخاذ چنین دیدگاهی مستنداً تشریح می‌گردد.

واژگان کلیدی: خریدار با حسن‌نیت، تملک اموال، مالک اصلی، نمایندگی ظاهری، بازار آشکار

۱. مقدمه

حکم معامله فضولی در حقوق ایران صرف‌نظر از این‌که فضول به حساب خود معامله کند یا برای مالک و صرف‌نظر از این‌که خریدار از عدم مالکیت فروشنده اطلاع داشته باشد یا خیر، همواره عدم نفوذ است (عباسی، ۱۳۸۴، ص ۹۸)؛ اما حکم این معاملات در سایر نظام‌های حقوقی براساس مبانی توجیه‌کننده موجود در نظام حقوقی این کشورها گاه بطلان نسبی است و گاه صحت (Fred, 1979, p.102-127; Schwartz, 2011, p.246-261). درخصوص مبانی نیز در کلام حقوقدانان به تسهیل امر تجارت، احترام به حسن‌نیت خریدار و اعتبار تصرف به‌عنوان مالکیت اشاره شده است (عمانی، ۱۳۹۱، ص ۳۸-۴۱). نظام‌های حقوقی درباره لزوم ملاحظه حسن‌نیت اتفاق‌نظر ندارند (صادقی مقدم و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۲۶) و علیرغم سابقه دیرینه در فرهنگ و تمدن بشری به‌عنوان قاعده حقوقی، اجماع بین‌المللی درباره آن وجود ندارد (سیمایی صراف، ۱۳۹۳، ص ۵۱). عنصر اساسی و مهم در این خصوص توجه به این مهم است که قاعده مطلوب در این وضعیت، رهیافتی را در بر می‌گیرد که بیش‌ترین ارزش‌دهی را به «حق مالکیت» در پی داشته باشد (Stoyanov, 2015, p.2). در این مقاله، احکام اولیه و ثانویه در معاملات فضولی و رویکردهای حمایتی موجود در نظام حقوقی انگلیس فرانسه و آلمان بررسی و تطبیق می‌شوند و درخصوص قاعده مطلوب منطبق بر ضرورت‌های تجاری حاکم بر جوامع تحلیل حقوقی ارائه خواهد شد.

۲. انگلیس

۱-۲. قاعده «هیچ کس نمی‌تواند اموال دیگری را بفروشد»^۱

در کامن‌لا اصل کلی، ممنوعیت انتقال اموال دیگران است که در قالب قاعده «هیچ کس نمی‌تواند بیشتر از آنچه مالک است، به دیگران انتقال دهد»، پیش‌بینی شده است (Frisby&Michael, 2009, p.154) و شخصی که نسبت به اموال دارای حقی نیست نمی‌تواند همانند یک مالک رفتار کرده، به مالک خسارت وارد کند (Bridge, 2002, p.97). در نتیجه، در جدال بین مالک و شخص ثالث، مالک در وضعیت محکم‌تری قرار دارد و از حمایت بهتری نیز برخوردار خواهد شد (Marsh, 1993, p.119). در بند ۱ از ماده ۲۱ از قانون بیع انگلستان ۱۹۷۹ پیش‌بینی شده است: «اگر کالایی توسط شخصی که صاحب آن نیست فروخته شود یا این‌که تحت اختیار یا رضایت مالک فروخته نشود، خریدار نسبت به فروشنده (معامل فضولی) درخصوص کالاها حق مالکیت بهتری ندارد، مگر این‌که صاحب کالا با رفتار خود از انکار اختیار فروشنده برای فروختن کالا خودداری کند» و به عبارتی دیگر مالک به طور ضمنی اقدامات فروشنده را تأیید کند. تفاوت اساسی رویکرد کامن‌لا در مقایسه با سیستم‌های حقوق نوشته، عدم شناسایی استثنائات عام در جهت حمایت از خریدار با حسن‌نیت در راستای نهادینه شدن رویکرد حمایت از اصل استحکام معاملات است. در حالی که در حقوق کشورهای اخیر این استثنائات توسعه بیشتری دارد (Swartz, 1962, p.405; Kama, 2012, p.25). البته رگه‌هایی از این استثنائات را می‌توان در بیانات لرد دنینگ یافت: «در تحول حقوق ما می‌توان از دو قاعده پیروی کرد. قاعده اول برای حمایت از مالکیت اموال و دارایی است. هیچ کس غیر از مالک حق معامله نسبت به اموال را ندارد. قاعده دوم برای حمایت از معاملات تجاری است. کسی که حسن‌نیت دارد و بر این مبنا اقدام به خرید و پرداخت ثمن می‌کند، باید کالا را تملک کند. قاعده اول به مدت طولانی حاکمیت کامل داشته؛ اما توسط کامن‌لا و قانون موضوعه دچار تعدیل شده تا بتواند نیازهای زمان خود برطرف کند» (Salomon, 2009, p.2). استثنای عام برای قاعده کلی ممنوعیت در کامن‌لا وجود ندارد (Weinberg, 1980, p.2).

---

1. *nemo dat quod non habet*

p.96) و در تصاویری که محاکم حقوق انگلیس در پرونده‌های مطروح ارائه می‌دهند، تناقض و چند رویکردی آشکار است. عده‌ای از حقوقدانان معتقدند در حمایت از تحصیل با حسن‌نیت اموال در حقوق انگلیس خلأ و فقدان^۱ وجود دارد (Bridge, 2002, p. 97)؛ اما در عین حال در یک روش کلی و غیرسیستماتیک این حمایت دیده می‌شود و می‌توان این پراکندگی را تا حدودی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کامن‌لا و به‌طور ویژه حقوق انگلیس تحلیل کرد (Medina, 2003, p.346). در مواردی که کامن‌لا و قانون موضوعه از خریدار با حسن‌نیت حمایت نمی‌کند، مالک ممکن است متقاضی استرداد کالا یا اخذ خسارت به دلیل مداخله ناشی از اشتباه یا معامله فضولی شود و در مواردی در جهت اخذ اجرت-المثل و نمآت کالا اقدام کند (Benjamin's, 2002, p.7-002).

۲-۲. استثنائات در کامن‌لا

در قانون فروش کالا ۱۹۷۹ چندین استثنا که ریشه در عرف‌های قدیمی کامن‌لا دارد، تدوین گردیده است.

۲-۲-۱. نمایندگی ظاهری

استثنای اول درخصوص تفویض اختیارات آشکار است. اگر مالک در عمل (با رفتار یا گفتار) نشان دهد که فروشنده از جانب او اختیاراتی دارد یا به این شخص اجازه داده که به‌عنوان مالک حقیقی ظاهر گردد و با شخص ثالث معامله کند، به‌عنوان نتیجه امر، از انکار حق مالکیت شخص ثالث (که به اعتبار این نمایندگی اقدام به معامله کرده) ممنوع می‌گردد. استناد به این استثنا مستلزم تحقق چند فاکتور مهم است: الف) وجود اختیار و حق برای فروشنده باید براساس یک نمایندگی آشکار و بدون ابهام از سوی مالک شکل بگیرد تا بتواند مجوز اقدام آن شخص (عامل) باشد و یا واژه‌ها و کلمات به نحوی باشند که بتوان برای چنین شخصی مجوز اقدام را تصور کرد. ب) فروشنده باید کالاها را در

---

1. "as a coherent whole, the law leaves (...) a great deal to be desired."

جریان عادی تجارت فروخته باشد. ج) خریدار در انجام معامله حسن‌نیت داشته و مالک در زمان انجام معامله عدم اجازه فروش توسط نماینده را به وی ابلاغ نکرده باشد (Bridge, 2002, p. 99). بار اثبات این نمایندگی ظاهری بر عهده خریدار با حسن‌نیت قرار دارد (Frisby&Jones, 2009, p.120).

۲-۲-۲. قراردادهای با شرط حفظ مالکیت یا با حق فسخ (خیاری)

استثنای دوم تحت عنوان قراردادهای با شرط حفظ حق مالکیت یا مالکیت‌های با حق فسخ مطرح می‌شود. در این وضعیت خریدار با حسن‌نیت اقدام به معامله با فروشنده‌ای می‌کند که مالکیت خود را از طریق قرارداد جایز یا با حق فسخ تحصیل کرده است. براساس ماده ۲۳ از قانون بیع انگلستان^۱ تا زمانی که از انتقال مال موضوع معامله‌ای که شخص «الف» به شخص «ب» فروخته است ممانعت به عمل نیامده باشد، «ب» می‌تواند حق مالکیت را به شخص «ج» بدهد (نایبی آستانه، ۱۳۹۳، ص ۱۰۸؛ عسگری، ۱۳۸۸، ص ۲۴). اگر شخص «ج» با حسن‌نیت اقدام به خریداری کرده باشد (به این معنا که صادقانه و از روی ناآگاهی از شرایط مندرج در قرارداد سابق اقدام به خرید کرده باشد)^۲ علیرغم تردید در مالکیت فروشنده، خریدار مورد حمایت خواهد بود (Salomon, 2009, p.6). در سال ۱۹۱۱ دادگاه استیناف در پرونده‌ای (Dordevie, 2015, p.201) برای خریدار فرض حسن‌نیت کرد که نتیجتاً بار اثبات ادعای فقدان شرایط مندرج در ماده ۲۳ جهت حمایت از خریدار با حسن‌نیت بر عهده مالک است. البته این رویکرد مصون از انتقاد نیز نبوده است (Posner&Landes, 1996, p.182-183).

۳-۲-۲. قراردادهای منعقد در بازار آشکار یا حراجی‌ها

1. See s. 23 SGA 1979
2. See s. 61 (3) SGA 1979

استثنای سوم در کامن‌لا حمایت از خریدار با حسن‌نیت اموال در بازار عمومی (حراجی) است (بند ۱ ماده ۲۲ قانون بیع انگلستان) (Murray,1960, ; Smith,1997, p.225-249) p.24-52. با توجه به شرایط خاص این بازار خریدار کالا -مشروط به اقدام با حسن‌نیت و بدون اطلاع یا اعلان نقصی درخصوص مالکیت فروشنده- مورد حمایت قرار می‌گیرد. این مقرر در سال ۱۹۹۵ نسخ گردید.^۱

۲-۳. استثنائات خاص قانون موضوعه

چندین استثنا در این خصوص وجود دارد که می‌توان تمام این موارد را در قانون نمایندگان تجاری ۱۸۸۹ یافت.

۲-۳-۱. معاملات نمایندگان تجاری

طبق ماده ۲۶ اگر نماینده تجاری با رضایت مالک کالا یا اسناد مربوط به مالکیت را در اختیار داشته باشد، هر اقدام حقوقی از قبیل فروش یا رهن یا جابجایی کالا که در طول دوره عادی نمایندگی تجاری صورت پذیرد - با نظر به مقررات این قانون- دارای چنان اعتباری است که گویا رسماً توسط مالک مجوز داده شده است (محمودی، ۱۳۹۲، ص ۹۲).^۲ دلالاتی که در حوزه خرید و فروش کالاها فعالیت دارند، اقدامات ایشان به گونه‌ای است که در ذهن مخاطب و طرف قرارداد، تصور بر مالکیت اموال ایجاد می‌گردد (Frisby&Jones, 2009, p. 123). با وجود این، اگر شخص نماینده یا دلال در اقدامات خود فراتر از حدود اختیارات عمل کند، صرف حسن‌نیت و فقدان اطلاع از میزان اختیارات نماینده تجاری درخصوص واگذاری کالاها برای حمایت از شخص ثالث کفایت نمی‌کند (Merryman, 2007, p. 71-75).

---

1. by the Sale of Goods (Amendment) Act 1994.

2. see Factors Act 1889 s. 1 (1) and SGA 1979 s. 26

۲-۳-۲. فروش مجدد با استمرار تصرف در مبیع^۱

استثنای دوم که با مبحث مربوط به نمایندگی ظاهری در کامن لا همپوشانی دارد، فروش مجدد کالاهایی است که در مورد آن‌ها علیرغم انعقاد عقد بیع تصرف فروشنده نسبت به مبیع استمرار دارد. تحت شرایطی انتقال از این مجرا به ثالث با حسن نیت واجد اثر شناخته شده است (Stoyanov, 2015, p.4). اگر شخصی علیرغم فروش مبیع، کماکان به تصرف در آن ادامه دهد، انتقال کالا توسط این شخص یا نماینده تجاری که برای این شخص اقدام می‌کند، تحت عنوان فروش، تعهد، یا هر عنوان مشابه به خریداری که کالا را با حسن نیت و بدون آگاهی از فروش قبلی دریافت کند، به مثابه وضعیتی که فروشنده اذن فروش از جانب مالک دارد، واجد اثر می‌باشد. این مقرر در عمل تقریباً یکسان با قانون بیع انگلستان است؛ با این تفاوت که ماده ۲۴ قانون بیع انگلستان در حالتی مصداق می‌یابد که فروشنده پس از فروش علیرغم این که کالا را دیگر در اختیار ندارد، صرفاً از روی اسناد اقدام به فروش مجدد آن می‌کند (Salomon, 2009, p.8). فاکتور اساسی در قابلیت استناد به این استثنا، استمرار تصرف واقعی است؛ به گونه‌ای که هر شخص با حسن نیتی را به این سمت و سو هدایت کند که متصرف، مالکیت نسبت به کالا دارد. هدف از تنظیم این مقرر حمایت از خریداری است که بی‌اطلاع از وضعیت معامله قبلی، با اعتماد به ظاهر تصرف فروشنده نسبت به کالا (یا اسناد کالاها) اقدام به معامله کرده است (Roy, 2017, p.11-15).

۲-۳-۳. فروش به صرف تصرف بر مبیع بدون مالکیت قطعی^۲

استثنای سوم وضعیتی را در بر می‌گیرد که مالک همچنان دارای حقی در مال فروخته شده است؛ اما خریدار بدون اشاره به این امر کالا را به شخص ثالثی انتقال می‌دهد. این مقرر با تغییرات اندکی در ماده ۲۵ از قانون بیع انگلستان^۳ نیز پذیرفته شده است.

-
1. resale by seller in possession
  2. sale by buyer in possession
  3. SGA 1979 S.25

فروشنده کالایی را خریداری کرده و متصرف کالا یا اسناد مربوط به مالکیت کالا است. انتقال کالا توسط این شخص (یا نماینده تجاری که برای این شخص اقدام می‌کند) تحت عنوان فروش، تعهد یا قالب قراردادی دیگر به شخص ثالث که با حسن‌نیت و بدون آگاهی از حق فروشنده قبلی اقدام به خرید می‌کند. این وضعیت به مثابه وضعیتی که فروشنده اذن فروش از جانب مالک داشت، واجد اثر خواهد بود.^۱ مصداق بارز این ماده معاملات مشروط و معلق است. علیرغم این‌که انتقال مالکیت به تاریخ دیگری موکول می‌گردد و یا حتی معلق به شرطی می‌گردد که هنوز این شرط محقق نگردیده است، خریدار اقدام به انتقال کالاها به شخص ثالث می‌کند. در این وضعیت از شخص ثالث به‌عنوان خریدار با حسن‌نیت در مقابل ادعاهای فروشنده‌ی اول حمایت می‌گردد (Salomons, 2009, p.9). تمام استثنائات وارد به قاعده اصلی (dat nemo) مستلزم این است که فروشنده (معامل فضولی) کالاها را با موافقت مالک در تصرف داشته باشد. مادام که مالک درخصوص تصرف فروشنده رضایت نداشته باشد، اصولاً تمام معاملات ثانویه بر روی کالا قابل ابطال است (Bridge, 2002, p. 113).

۳. حقوق فرانسه

۳-۱. حمایت عام از دارنده با حسن‌نیت (متصرف)

در فرانسه مالکیت اموال و دارایی به وسیله ارث، قائم‌مقامی، هبه^۲ و در اثر تعهدات منتقل می‌گردد^۳ و اصل غیرقابل انتقال بودن مال غیر به‌عنوان اصلی عام مورد پذیرش واقع شده است.^۴ تردیدی وجود ندارد که سیستم انتقال مالکیت در فرانسه همانند حقوق انگلیس مبتنی بر رضایت طرفین است و هر دو کشور سیستم انتقال سببی را برگزیده‌اند که انتقال مالکیت اصولاً نیازمند یک سبب معتبر منشأ جهت اعتباربخشی به انتقال است

1. see Factors Act 1889 s. 9

2. French Civil Code, art 711

3. French Civil Code, art 712

4. French Civil Code art. 1599

(به‌عنوان نمونه قرارداد فروش) (Frisby&Jones, 2009, p. 75-121). تفاوت اساسی رویکرد حقوق فرانسه و انگلیس در میزان حمایت از خریدار با حسن‌نیت نمایان می‌گردد. کامن‌لا برای قاعده nemo dat استثنای عامی متصور نیست؛ اما می‌توان به استثناهای خاص اشاره کرد که عموماً مربوط به موقعیت‌هایی است که معامله فضولی از جانب شخصی است که با رضایت مالک کالا را تحت تصرف خود دارد. در فرانسه برای حمایت از خریدار با حسن‌نیت در قرن ۱۸ در رویه قضایی پاریس با هدف توسعه تجارت قواعدی عام شناسایی و در اصلاحات سال ۲۰۰۸ در ماده ۲۲۷۶ قانون مدنی^۱ تدوین شد که به مفاد آن اشاره می‌گردد (Salomons, 2009, p.9): (۱) درخصوص اموال منقول تصرف به منزله مالکیت است؛ (۲) شخصی که کالایی را گم کرده یا از او سرقت شده است می‌تواند علیه سارق یا طرفی که کالا را در اختیار دارد ظرف ۳ سال از تاریخ مذکور اقدام به طرح شکایت کند و می‌تواند در راستای جبران خسارت، اموال را از آن شخصی که به سرقت برده است، بگیرد.

قاعده مندرج در بند اول این ماده^۲ دو کاربرد عام دارد: در گام اول این ماده اماره‌ای قانونی جهت اثبات مالکیت ارائه می‌کند (-Bergel&Bruschi, 2000, p. 158-161, 235). (247) به این صورت که متصرف مالک کالا است، مگر این‌که خلاف آن اثبات گردد.^۳ در گام دوم این بند از ماده ۲۲۷۶ از قانون مدنی قاعده‌ای ماهوی^۴ را در بر می‌گیرد: تصرف در اموال در مواردی که کالا حتی توسط غیرمالک به شخص متصرف منتقل شده است، شخص را در مقام مالک اموال قرار می‌دهد؛ مشروط به این‌که: الف) متصرف در تصرف اموال دارای حسن‌نیت بوده باشد؛ ب) تصرف واقعی بر روی اموال داشته باشد؛ ج) تصرف به صورت مادی و با نیت مالکانه باشد. مطابق قواعد عرفی فرانسه اموال منقول قابل تعقیب و استرداد نیست و تنها طریقی که برای جبران خسارت مالک وجود دارد

1. French Civil Code Art. 2279

2. en fait de meubles, la possession vaut titre

3. fonction probatoire

4. fonction acquisitive

مراجعه به شخصی است که کالا را به وی امانت داده یا اموال را سرقت کرده است (Malaurie & Aynès, 2005, p. 169-181). در این موارد انتقال مالکیت نه نتیجه و اثر یک تعهد یا قرارداد، بلکه تنها بر مبنای تصرف است. این نوع تصرف در اموال برای متصرف عنوان مالکیتی مستقل از منشأ آن ایجاد می‌کند (Terré & Simler, 2002, p.318).

۲-۳. استرداد کالای مفقودی (یا سرقت شده) و استثنای ماده ۲۲۷۷ قانون مدنی

فرانسه

ماده ۲۲۷۶ (بند ۲) از قانون مدنی فرانسه کالای مسروقه و گم شده را از حمایت ماهوی مندرج در بند اول به مدت سه سال مستثنا و محروم می‌کند. با لحاظ این حقیقت که مفقودی و سرقت منجر به سلب مالکیت غیرارادی از جانب مالک می‌گردد، طبیعتاً در این وضعیت در نگاه عرف دلیل کافی برای حمایت از متصرف ثالث علیه مالک سلب تصرف شده وجود ندارد (Terré & Simler, 2005, p. 169-181) حقوق انگلیس و فرانسه چنان تفاوتی در این زمینه ندارند. اگرچه مفقودی و سرقت تنها دو نمونه مهم از فقدان مالکیت غیرارادی است، اما نگاه حقوق فرانسه در این خصوص احصایی بوده، برای موارد مشابه که از مالک غیرارادی سلب تصرف شده، استثنای کلی بر حمایت از تصرفات با حسن‌نیت وارد نمی‌کند (Salomons, 2002, p.12). البته باید در نظر داشت که در حقوق فرانسه این‌گونه نیست که از خریدار کالای مفقودی یا سرقتی هیچ حمایتی نشود. ماده ۲۲۷۷ برای این شخص حمایت‌های قابل توجهی پیشنهاد می‌کند که اغلب ریشه در قرون وسطا دارد (Beysen, 2001, p.223) و به نوعی متأثر از قاعده بازار آشکار (حراج عمومی) در انگلیس است (Salomons, 2002, p.12). اگر متصرف فعلی کالای مفقودی یا مسروقه، از بازار، نمایشگاه و فروشگاه‌های عمومی اقدام به خرید کرده باشد، مالک تنها

در صورت بازپرداخت ثمن پرداختی این شخص می‌تواند کالا را مسترد کند.^۱ کارکرد این اصل و مبنای آن این است که از خریدار با حسن‌نیتی که تحت شرایط عادی اقدام به خرید کرده است، در مقابل عدم دسترسی یا اعسار فروشنده (معامل فضولی) حمایت گردد. در این موارد که مالک دعوای استرداد اموال را مطرح می‌کند، خریدار با چالش چگونگی بازستانی ثمن پرداختی مواجه نمی‌گردد و در عوض مالک متقاضی استرداد اموال مجبور می‌گردد تا هزینه‌های پرداختی را پوشش دهد. تا زمانی که مبلغ پرداخت شده تصفیه نگردد، این شخص می‌تواند به تصرف خود در مبیع ادامه دهد (Terré & Simler, 2002, p. 327). اگر ثمن قرارداد بیع فضولی که از جانب خریدار با حسن‌نیت به فروشنده بابت مبیع پرداخت شده است، برابر یا بیش‌تر از ارزش واقعی اموال باشد، از لحاظ دیدگاه اقتصادی ممکن است از طرح دعوا جهت استرداد مبیع اعراض گردد. اگر ثمن به طور فاحشی پایین‌تر از ارزش واقعی اموال در عرف منطقه باشد، مالک می‌تواند ادعا کند که خریدار دارای حسن‌نیت نبوده و از حمایت‌های مندرج در ماده ۲۲۷۷ قانون مدنی فرانسه برخوردار نخواهد شد (Malaurie & Aynes, 2005, p. 178). شرایط و پیش‌فرض‌های مندرج در این مواد به نحوی عمل می‌کند که معمولاً استرداد اموال با بازپرداخت ثمن پرداختی خریدار ثالث، کم‌تر رخ می‌دهد (Bergel & Bruschi & Cimamonti, 2000, p. 242). البته مفاد ماده ۲۲۷۷ بیش‌تر انعکاسی از شرایط عادی تجارت در دوران‌های نخستین بوده، ولی با وجود این، فرانسوی‌ها اصل «خرید در بازار آشکار» را حفظ کرده اند (Beysen, 2001, p. 223).

۴. حقوق آلمان

در دو زمینه اساسی (حق مالکیت و تملک اموال) حقوق آلمان نسبت به فرانسه و انگلیس متفاوت است. نظام حقوقی فرانسه مبنی بر رضایت طرفین و سببی است، در حالی که

---

1. Where the present possessor of a thing lost or stolen has bought it at a fair or market, or at a public sale, or from a merchant selling similar things, the original owner may have it returned to him only by reimbursing the possessor for the price which it has cost him. (...)

حقوق آلمان (و به طور ویژه قانون مدنی آلمان) مظهر نظام تشریفاتی است (Dalhuisen, 2007, p.146-149): مالکیت انتقال نمی‌یابد مگر این‌که فروشنده اموال را به قبض خریدار دهد؛ اما بعد از تسلیم، نقص‌های قانونی مرتبط با موضوع تسلیم (به‌عنوان مثال اشتباه) تأثیری در استمرار مالکیت خریدار ندارد. معاملات فضولی و حمایت از متصرف ثالث در حقوق آلمان وضعیتی مشابه حقوق فرانسه دارد. تنها نقطه افتراق، حمایت مندرج در ماده ۲۲۸۰ قانون مدنی فرانسه از خریدار اموال مسروقه یا مفقود شده در بازار آشکار یا از یک تاجر است که در قانون مدنی آلمان پذیرفته نشده است. با لحاظ جمیع این موارد رویکرد حقوق آلمان در این خصوص مابین حقوق انگلیس و فرانسه است (Stürner & recht & Beck, 1999, p. 607-611). بند ۱ از ماده ۹۳۲ قاعده اساسی در حمایت از ثالث با حسن‌نیت را این‌گونه بیان می‌کند: «خریدار (انتقال‌گیرنده) به وسیله انتقال صورت گرفته تحت ماده ۹۲۹، مالک محسوب می‌گردد، حتی اگر آن اموال به فروشنده تعلق نداشته باشد؛ مگر این‌که در لحظه تحصیل مالکیت تحت این مقرر با حسن‌نیت رفتار نکرده باشد. به هر حال این ماده تنها در موارد ماده ۹۲۹ بند ۲ و در صورتی که اموال به تصرف خریدار در آمده باشد، اعمال می‌گردد».^۲

طبق بند ۲ ماده ۹۳۲ قانون مدنی آلمان، اگر خریدار آگاه باشد که اموال به فروشنده تعلق ندارد یا عدم آگاهی خریدار نسبت به فضولی بودن عقد بیع ناشی از سهل‌انگاری فاحش او باشد، مشمول حمایت‌های این ماده نخواهد بود. صرف‌نظر از فاکتور بنیادین حسن‌نیت برای خریدار که در ماده ۹۲۹ و ۹۳۲ قانون مدنی آلمان صراحتاً مورد اشاره قرار گرفته بود، فاکتور دومی هم وجود دارد که در ماده ۹۳۵ این قانون^۳ آشکار می‌گردد: اموال منقول باید به صورت ارادی توسط شخص مالک یا نماینده او به دیگری سپرده شود (معمولاً انتقال‌دهنده یا معامل فضولی). در این صورت در کشور آلمان حمایت از خریدار با حسن‌نیت در مقایسه با حقوق انگلیس محدوده وسیع‌تری به خود می‌گیرد (Brehm&

1. See: *German Civil Code* § 929

2. See: *German Civil Code* § 932(1)

3. See: *German Civil Code* § 935(1)

(Berger & Sachenrecht & Siebeck, 2000, p. 412); چرا که طبق حقوق کشور اخیر (انگلستان) خریدار تنها در فرضی که با رضایت مالک، اموال تحت تصرف شخص فروشنده قرار گرفته باشد، حمایت می‌گردد. این موارد کم و بیش در حقوق فرانسه نیز اعمال می‌گردد اما تنها کالای مسروقه و مفقودی استثنا شده است. از طرف دیگر ماده ۹۳۵ قانون مدنی آلمان با بیان کالای مسروقه و مفقود شده شروع می‌شود، اما به طور صریح با اشاره به اموالی که مالک سهواً مالکیت آن را از دست داده است، ادامه پیدا می‌کند (Springer, 2001, p. 385-395 & Beck, 2004, p. 877-880). این استثنا همچنین در خصوص پرونده‌هایی که مالک با اراده خود کالا را به دیگری سپرده و سپس تصرف کالا به شکل غیر ارادی از دست این شخص خارج شده است نیز اعمال می‌گردد.

بند ۲ از ماده ۹۳۵ از قانون مدنی آلمان خود استثنایی برای بند ۱ این ماده قائل است: «این ماده در خصوص وجه نقد، اسناد در وجه حامل یا سایر اموال که در حراجی‌های عمومی فروخته می‌شود، اعمال نمی‌گردد»^۱. هنگامی که کسی پولی را به دست می‌آورد یا اسناد در وجه حاملی را تحصیل می‌کند، شرایط لازم برای حمایت از متصرف با حسن‌نیت فراهم است، حتی اگر مشخص گردد که پول یا سند از ید مالک قبلی یا شخصی که به او سپرده غیر ارادی مفقود شده باشد. استثنای مندرج در بند ۲ به‌عنوان عاملی جهت توسعه تجارت امروز محسوب می‌گردد. پول و اسناد در وجه حامل آزادانه در عالم تجارت و مبادلات تجاری (Sher & Shaham, 2006, p. 4-10) گردش دارند و طبیعی است که از ادعاهای پیشین مصون باشند. این ضرورت دنیای معاصر، نویسندگان قانون مدنی آلمان را متقاعد می‌کند تا در حالتی که خریدار با حسن‌نیت در مزایده‌های عمومی اقدام به خرید کرده، در مقابل ادعاهای مطرح از جانب مالک حمایت گردد (Beck, 1983, p. 162); اما شایان ذکر است که این دیدگاه استثنایی اتخاذ شده از جانب قانون مدنی آلمان غیرمتعارف است.

1. These provisions do not apply to money or bearer instruments or to things that are alienated by way of public auction or in an auction pursuant to section 979 (1a).

۵. تطبیق رویکرد نظام‌های حقوقی

در نگاه اول قانون بیع انگلستان، قانون مدنی فرانسه و آلمان در زمینه نقش حسن‌نیت در معاملات فضولی تفاوت چندانی ندارند. به‌عنوان نقطه اشتراک، در نظام‌های حقوقی حوزه وسیعی برای حمایت از خریدار با حسن‌نیت و متصرف فعلی - در مواردی که مالک به صورت ارادی اموال خود را تحت تصرف شخص دیگری قرار داده است - وجود دارد و طبیعتاً در مواردی مثل سرقت که مالک به صورت غیرارادی تصرف اموال را از دست داده است، اغلب منافع مالک بر منافع خریدار با حسن‌نیت ترجیح داده می‌شود. در نقطه مقابل این امر، با استفاده از تجزیه و تحلیل دقیق‌تر به موارد افتراق بین این سه نظام حقوقی در زمینه‌های ذیل اشاره می‌گردد.

۵-۱. نقش مالک سلب‌ید شده

حقوق انگلیس تنها در صورتی که تصرف فروشنده فضولی در اموال با رضایت مالک باشد از خریدار حمایت می‌کند؛ در حالی که آلمان و فرانسه سختگیری کمتری در این خصوص به خرج می‌دهند؛ به این معنا که در این دو نظام حقوقی، به صرف این‌که اموال با رضایت و به صورت ارادی از حیطة تصرف مالک خارج شده باشند، از منتقل‌الیه با حسن‌نیت حمایت صورت می‌پذیرد.

۵-۲. استثنائات حمایتی در اموال سرقتی (سلب تصرف غیرارادی)

در حقوق انگلیس با عنایت به نسخ قاعده خرید در حراجی‌ها (بازار علنی) در سال ۱۹۹۵ از تملک اموالی که به صورت غیرارادی از ید مالک خارج شده است حمایت نمی‌شود. در آلمان به استثنای وجه نقد و اسناد در وجه حامل، در سایر موارد حمایت از مالک کماکان وجود دارد. در فرانسه برای اموال مفقودی از سوی مالک استثنای کلی مقرر

نشده، اما دو گونه مهم - سرقت و مفقودی - از دایره شمول حمایت از خریدهای با حسن‌نیت برای ۳ سال استثنا شده است.

۳-۵. مرور زمان (محدودیت زمانی)

استثنایی که حقوق فرانسه برای اموال مسروقه و مفقودی قائل شده است به یک دوره سه ساله محدود می‌گردد و پس از آن متصرف با حسن‌نیت از شکایت شاکی مبنی بر استرداد مال مصون است. استثنایی که حقوق آلمان برای اموال مفقودی و سرقتی قائل شده است، براساس ماده ۹۳۷ قانون مدنی این کشور مربوط به یک دوره ۱۰ ساله است که در مقایسه با نظام حقوقی فرانسه دوره وسیع‌تری است.

۴-۵. ضرورت تحصیل اموال به صورت معوض

در حقوق انگلیس در فرض تملک غیرمعوض، با توجه به تردید در حسن‌نیت خریدار، حمایت صورت نمی‌گیرد. در فرانسه و آلمان به‌صراحت چنین قیدی وجود ندارد و شخص متهم همانند خریدار از حمایت یکسانی برخوردار است (Salomons, 2002, p.10).

۵-۵. خرید در بازار آشکار یا حراجی‌ها

در حقوق آلمان خریدار در بازار آشکار یا از فروشگاه‌های علنی نسبت به سایر خریداران با حسن نیت وضعیت متفاوتی ندارد. حقوق انگلیس عرفاً حمایت خاصی نسبت به خریداران بازار آزاد دارد؛ اما این تمایز در سال ۱۹۹۵ با نسخ مقررره مربوط از بین رفت. حقوق فرانسه کماکان حمایت خود را نسبت به اشخاصی که اموال مفقودی یا مسروقه را در یک نمایشگاه یا بازار یا از تاجر فروش اموال می‌خرند حفظ کرده است؛ اگرچه مالک اموال مسروقه می‌تواند درخواست استرداد آن را در بازه زمانی سه ساله

مطرح کند. البته امکان استرداد مبیع منوط به پرداخت ثمنی است که متصرف با حسن- نیت به تاجر یا فروشگاه پرداخته است.

۶. قاعده مطلوب^۱ در تعارض منافع مالک و خریدار با حسن نیت

۶-۱. نگرشی در افراط و تفریط‌های موجود

با ملاحظه سیستم‌های حقوقی مختلف (به استثنای این سه کشور^۲) روشن است که رویکرد حقوق انگلیس، فرانسه و آلمان در میانه قرار دارد و با توجه به تحلیل‌های اقتصادی نوین در جوامع این کشورها، دیدگاه‌های نسبتاً منطقی نسبت به خریدار با حسن نیت اتخاذ شده است (Sellier, 2008, p. 141-154). در اروپا حقوق پرتغال و ایتالیا نماینده دو سیستم افراطی معاصر هستند که در گروه اول حمایت کامل از خریدار با حسن نیت نمایان است و گروه دوم مطلق‌گونه منافع مالک اصلی را بر خریدار ترجیح می‌دهد (Kluwer, 2009, p.199-216). البته تفاوت‌های موجود در سیستم حمایتی و تضاد قواعد حقوقی در کشورها در ارتباط با معاملات با حسن نیت در صورتی که افراطی نباشد، می‌تواند در الگوهای قدیمی حمایتی موجود (عموماً از مالک) و ساختار سنتی بروزرسانی و تعدیل ایجاد کند (Salomon, 2002, p.15). به‌عنوان نمونه مبتنی بر قاعده موسوم به «مالک اصلی» مالک می‌تواند تحت هر شرایطی مدعی استرداد اموال خود حتی از ید خریدار با حسن نیت باشد. ممکن است این امر در نگاه اول سختگیرانه به نظر برسد، اما جمهوری چک و پرتغال با اجرای آن بر حمایت مطلق از مالک تأکید می‌ورزند (Salomon, 2002, p.15). رویکرد دوم مبتنی بر حمایت از خریدهای با حسن نیت است؛ به‌عنوان مثال قانون نسخ شده بازار علنی در انگلیس و ماده ۲۲۸۰ در قانون مدنی فرانسه که از خریداران در بازارهای عمومی فروش حمایت می‌کند و همچنین بخش ۱۱ قانون مدنی آلمان- ماده ۹۳۵ که از خریداران در بازار آزاد.

1. the balanced approach

2. Art. 4:96 of the Lithuanian Civil code / art. 1039 Greek Civil Code

۲-۶. تحلیل اقتصادی با نظر به اصل استحکام معاملات تجاری

تحلیل معاملات فضولی از دیدگاه حقوق اقتصادی کاربردی‌ترین رویکرد موجود است. عده‌ای از حقوقدانان با استفاده از نگرش اقتصادی حمایت از ثالث با حسن‌نیت را به‌عنوان امری رایج، نهادینه و ضرورت دنیای تجارت امروزی تلقی می‌کنند (Levmore, 1987, p.43-65). مطلوب رویکردی است که از بین دو دیدگاه افراطی ذکر شده در معاملات فضولی یک تعادل و تناسب برقرار و قاعده‌ای برگزیده شود که از هزینه‌های مازاد جلوگیری به عمل آید و نتیجه آن سهولت رفتار اقتصادی افراد جامعه، استحکام معاملات و امنیت پایدار در روابط تجاری-اقتصادی باشد. تجزیه و تحلیل نقش سازنده حسن‌نیت از دریچه حقوق اقتصادی، تأثیر اصول حقوقی مرتبط بر نظام معاملاتی در جامعه و بر انگیزه‌های اقتصادی افراد را ارزیابی می‌کند. خریداران در فضایی که نتیجه آن به مخاطره افتادن مالکیت و اعتباربخشی به ادعاهای متفاوت از سوی مالکین است، رغبت کم‌تری به ورود نشان می‌دهند. علاوه بر آن خریداران مجبور می‌شوند هزینه‌های هنگفتی جهت شناسایی اعتبار مالکیت فروشنده متصرف اموال بپردازند و از لحاظ اقتصادی نتیجه امر خدشه به سهولت معاملات در جامعه است (Sterk, 2004, p. 418). از سوی دیگر نتیجه رویکرد حمایت مطلق از ثالث با حسن‌نیت از نظر اقتصادی، مخاطره برای حق مالکیت در نظام تجاری جوامع، عدم تمایل مالکین به قرض و یا اجاره یا استفاده آزادانه از اموال خود در نظام معاملاتی جامعه است (Sterk, 2004, p. 418). از زاویه تحلیل اقتصادی آمار بالای دعاوی ابطال معاملات و استرداد مبیع علیه خریداران حتی با حسن‌نیت از یک سو و تقدیم دادخواست به طرفیت معامل فضولی در راستای جبران خسارات ناشی از نقض مالکیت عملاً به وضعیتی منتج می‌گردد که نتیجه تبعی آن کاهش این قبیل معاملات مستند به افزایش هزینه برای معامل فضولی و خریدار با حسن‌نیت خواهد بود. در عمل با توجه به حق مفروض برای مالک جهت استرداد اموال خود تحت هر شرایطی و عدم تحمیل ریسک سرقت به ایشان، مالکین بیش‌ترین هزینه را پس

از وقوع سرقت یا معامله فضولی با هدف استرداد اموال متحمل می‌شوند؛ برخلاف رویکرد حمایت از خریدار با حسن‌نیت که مالکین با توجه به عدم امکان استرداد اموال بیش‌ترین هزینه را در بحث پیشگیری از وقوع سرقت و چنین معاملاتی صرف می‌کنند که نتیجه این دیدگاه تحقق سرقت (و متعاقباً معاملات فضولی بر وی اموال) با هزینه کم‌تر و افزایش آمار سرقت در جامعه خواهد بود. عده‌ای از نویسندگان این‌گونه استدلال می‌کنند که قاعده اول (حمایت مطلق از مالک) نیز در عمل به تجارت رونق می‌دهد؛ ثالث با حسن‌نیت که تمام تلاش خود را در راستای شناسایی وضعیت مالکیت معامل فضولی به کار برده است، در مقابل طرح ادعاهای بعدی مالک نسبت به اموال مصون خواهد بود (Medina, 2003, p. 360; Öhval, 2004, p. 34). اما طبق نظر دیگران دلیلی برای تضعیف تجارت از طریق حمایت مطلق از مالک وجود ندارد و امکان پذیرش ادعای مالکیت پیشین علیه خریدار با حسن‌نیت اموال منطبق بر اصل استحکام معاملات تجاری و انصاف نیست (Merryman, 2007, p.81-82).

۷. نتیجه‌گیری

عوامل مختلفی در ارزیابی قاعده مطلوب در باب تعارض منافع مالک و خریدار با حسن‌نیت باید مدنظر قرار گیرد. به نظر باید بین ۲ فرض مسروقه و یا غیر مسروقه بودن مبیع تمایز قائل شد. برای فرض دوم تحمیل ریسک به مالک حداقل هزینه را در پی دارد و رویکرد حمایت از خرید با حسن‌نیت از نظر اقتصادی برتری و رجحان دارد؛ چرا که بر مبنای قاعده اقدام، مالک جهت ارزیابی و کنترل امانتداری شخصی که اموال را به او سپرده تکلیف دارد. این دیدگاه را می‌توان در قوانینی یافت که انتقال اموال توسط معامل فضولی به منتقل‌الیه با حسن‌نیت را اعتبار می‌بخشند (ماده ۲۲۷۹ فرانسه و ۹۳۲ قانون مدنی آلمان). حمایت از خریدار (ثالث) با حسن‌نیت مبتنی بر باور تعلق مالکیت مبیع به انتقال‌دهنده (متصرف) در عرف معاملات تجاری است. بخشی از قلمرو خریدهای با حسن‌نیت، اصل بازار آشکار است که از ثالث در مقابل ادعای مالک جهت استرداد اموال

حمایت می‌کند و در صورتی مالک قادر به استرداد مبیع خواهد بود که تعهد مزاد (بر عهده مالک) درخصوص استرداد ثمن پرداختی از جانب خریدار صورت پذیرد. در سوی مقابل برای سنجش حسن‌نیت خریدار، قرارداد از لحاظ تناسب مبیع، ثمن و کیفیت معامله‌ی تجاری در مقایسه با سایر معاملاتی که در یک منطقه رخ می‌دهد، ارزیابی خواهد شد. تفاوت‌های اساسی بین حقوق آلمان، انگلیس و فرانسه در زمینه تملک و تصرف اموال منقول با حسن‌نیت وجود دارد. هیچ نظام حقوقی نسخه‌ای بی‌عیب و نقص در حمایت از خریدار با حسن‌نیت در تعامل با رویکرد حمایت از مالک اصلی ندارد. در مقایسه حقوق فرانسه و انگلیس با اندک تسامحی می‌توان با این رویکرد که لازمه تجارت آزاد حمایت از متصرف با حسن‌نیت است نتایج بسیار مشابهی از دو مسیر متفاوت در این دو نظام حقوقی دریافت کرد. با این تفاوت که در حقوق انگلیس براساس قاعده عدم امکان انتقال اموال دیگران تنها با تمسک به تفاسیر مختلف از استثنائات خاص می‌توان از متصرف با حسن‌نیت حمایت کرد. اما در حقوق فرانسه با اعتباربخشی به تصرف اموال منقول حمایت‌های قانونی با سهولت بیشتری صورت خواهد پذیرفت. حقوق آلمان نیز وضعیتی مشابه حقوق فرانسه دارد. تنها نقطه افتراق، حمایت مندرج در ماده ۲۲۸۰ قانون مدنی فرانسه از خریدار اموال مسروقه یا مفقود شده در بازار آشکار یا از یک تاجر است که در قانون مدنی آلمان پذیرفته نشده است. با لحاظ جمیع این موارد این نتیجه حاصل می‌گردد که وضعیت حقوق آلمان در این خصوص مابین حقوق انگلیس و فرانسه قرار دارد. مؤلفان حقوق اقتصادی رویکرد حمایت از خریدار با حسن‌نیت برای اموال غیرمسروقه را قاعده‌ای مطلوب و بهینه ارزیابی می‌کنند. این وضعیت درخصوص اموال مسروقه موضوع معاملات فضولی پیچیده‌تر است. اختلاف اصلی در محدوده معاملات واقع بر روی اموال مسروقه است و تقریباً تمام نویسندگان معاصر با پذیرش ضرورت رعایت اصل استحکام معاملات و تجارت آزاد از طریق کاربرد اصل حمایت از خریدار با حسن‌نیت در اموال غیرمسروقه موافق هستند. در نتیجه استثنای آن حمایت و منع تجارت در قلمروی است که اموال مسروقه موضوع معاملات فضولی باشد.

۷. منابع

۱-۷. فارسی

۱. افتخار جهرمی، گودرز و شهبازی نیا، مرتضی، «بررسی قاعده استاپل در حقوق انگلیس و آمریکا»، مجله حقوقی دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی، شماره سی ام، ۱۳۸۳
۲. انصاری، علی، تئوری حسن نیت در قراردادهای (مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و نظام‌های حقوقی معاصر)، انتشارات جنگل، چاپ دوم، تهران، ۱۳۹۱.
۳. داراب‌پور، مهرباب، جنبه‌هایی از حقوق بازرگانی بین‌المللی: مطالعه مقایسه‌ای در خصوص مالکیت زینفعی و خریداران با حسن نیت، چاپ اول، انتشارات دانا تهران، ۱۳۷۵
۴. سیمایی صراف، حسین، «بررسی تطبیقی حسن نیت در فقه، حقوق خارجی و اسناد بین‌المللی»، آموزه‌های فقه مدنی، دانشگاه علوم انسانی رضوی، شماره ۱۰، پاییز و زمستان ۱۳۹۳.
۵. صادقی مقدم، محمد حسن و شکوهی زاده، رضا، «حکم معامله فضولی و مبنای آن در حقوق انگلیس فرانسه آلمان و ایران»، نامه مفید، شماره ۸۸، زمستان، ۱۳۹۰.
۶. عباسی، اسماعیل، حسن نیت در قراردادهای (مطالعه تطبیقی حقوق ایران و سایر نظام‌های حقوقی)، رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، ۱۳۸۴.
۷. عسگری، حکمت اله، توافق قراردادی فروشنده و خریدار در مورد زمان انتقال مالکیت مبیع در حقوق ایران و انگلیس، رساله دکتری، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۸.
۸. عمانی، علی، مطالعه تطبیقی معامله فضولی در حقوق ایران و انگلیس، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور، تهران جنوب، سال ۱۳۹۱.

۹. محمدی، معصومه، بررسی فقهی اصل حسن نیت در قراردادهای از نگاه مذاهب
خمسه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، ۱۳۹۲.
۱۰. محمودی، محمد، تحلیل اقتصادی حسن نیت در قراردادهای، پایان نامه کارشناسی
ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۹۲.
۱۱. نایی آستانه، مهسا، جایگاه حقوقی انتقال گیرندگان با حسن نیت با شرط تحفظ
مالکیت برای انتقال دهنده، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۹۳.

۲-۷. خارجی

16. Benjamin's Sale of Goods, 6th ed., London: Street & Maxwell 2002
17. Daniel E. Murray, *Sale in Market Overt*, International and Comparative Law Quarterly 9 INT'L & COMP. L.Q. 24 (1960).
18. Edward M. Swartz, *The Bona Fide Purchaser Revisited: A Comparative Inquiry*, 42 B.U. L. REV. 403 (1962).
19. F. Terré/P. Simler, *Droit civil. Les biens*, 6th ed., Dalloz 2002.
20. Frisby, Michael, *the International Sale of Goods: Law and Practice*, Oxford University Press, 1999.
21. Grant Gilmore, *The Commercial Doctrine of Good Faith Purchase*, 63 YALE L.J. 1057, 1057 (1954) [hereinafter Gilmore, Confessions].
22. J-L Bergel/M. Bruschi/Sylvie Cimamonti, *Traité de droit civil. Les biens*, L.G.D.J. 2000.
23. M.G. Bridge, *Personal Property Law*, 3rd ed., Oxford: OUP 2002,
24. Marsh (P.D.V) *Comparative Contract Law: England, Feance, Germany, Cower*, London, 1993.

25. *On the Economics of Good Faith Acquisition Protection in the DCFR*, in: A. Somma (ed.), *The politics of the Draft Common Frame of Reference. Private Law in European Context series 16*, Alphen a/d Rijn: Kluwer Law International, 2009.
26. P. Malaurie/L. Aynès, *droit civil. Les biens*, 2nd ed. 2005, Defrénois 2005.
27. P.M. Smith, *Valediction to Market Overt*, *American Journal of Legal History*, 41 (1997).
28. R. Zimmermann, *Roman Law and the Harmonisation of Private Law in Europe*, in: A.S. Hartkamp et al (eds), *Towards a European Civil Code*, 3rd ed., Nijmegen: Kluwer 2004.
29. Reiter, B.J., *Good Faith in Contracts*, 1983, *Val. U.L. Rev.*, 705.
30. S. Shavell, *Foundations of Economic Analysis of Law* (Cambridge/London: Belknap Press 2004)
31. Saul Levmore, *Variety and Uniformity in the Treatment of the Good-Faith Purchaser*, 16 *J. LEGAL STUD.* 43 (1987)
32. W. Faber/B. Lurger (eds), *Rules for the Transfer of Movables: A Candidate for European Harmonisation or National Reforms?* Munich: Sellier, 2008,
33. W.M. Landes/R.A. Posner, *The Economics of Legal Disputes Over the Ownership of Works of Art and Other Collectibles in: V. A. Ginsburgh/P.-M. Menger* (eds), *Economics of the Arts*, Amsterdam: Elsevier 1996
34. Wiederkehr(George)et al:Code civil,Dallos,paris,2009,2319
35. Zweigertt, Jonard ,Kotz ,Hein:An Introduction to Comparative Law,Translated by Tony Weir,Oxford Publications,Oxford,1977

36. Balganes, Shyamkrishna, "Copyright and Good Faith Purchasers" (2016). Faculty Scholarship. Paper 1535. http://scholarship.law.upenn.edu/faculty_scholarship/1535
37. Beysen ,Erwin, Frankreich, in: Ch. von Bar (ed.), *Sachenrecht in Europa. Systematische Einführungen und Gesetzestexte* 4, Osnabrück: Rasch 2001, p. 223 n. 237
38. Edward m. Swartz, The Bona Fide Purchaser Revisited:A Comparative Inquiry, Boston University Law Review, available At: <http://heinonline.org/HOL/License>, Citation: 42 B.U. L. Rev. 403 1962
39. Erez Shaham And Noam Sher, A Purchaser Of A Product v. An Owner Of Stolen Intellectual Property:The Revival Of The Accession Rule,2006, available at: <https://www.researchgate.net/publication/228141278&> at: <http://ssrn.com/abstract=964918>
40. F. Salomons, Arthur, How to draft new rules on the *bona fide* acquisition of movables for Europe? Some remarks on method and content, Centre for the Study of European Contract Law, available at: <http://ssrn.com/abstract=979458>
41. F.Salomons, Arthur, "Good Faith acquisition of movables", in *Towards an European Civil Code, 4th revised and expanded edition*, ed. M. Hesselink et al. (Wolters Kluver Law International), 2011
42. F.Salomons,Arthur,*The Purpose and Coherence of the Rules on Good Faith Acquisition and Acquisitive Prescription in the DCFR: A Tale of Two Gatekeepers*, European Review of Private Law, 3 (2013)

43. Goode, Roy, *The Concept of Good Faith in English Law*, available At: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/.html> – (hereinafter) Pace University School of Law’s Home Page. (last visited on 22/04/2017).
44. Harold R. Weinberg, *Markets Overt, Voidable Titles, and Feckless Agents: Judges and Efficiency in the Antebellum Doctrine of Good Faith Purchase*, 56 Tul. L. Rev. 1 (1981) available At: http://uknowledge.uky.edu/law_facpub
45. http://digitalcommons.law.yale.edu/fss_papers/4166 (last visited on 08/03/2017).
46. J. Walter Jones & Frisby, *The Position And Rights Of A Bona Fide Purchasers For Value Of Goods Improperly Obtained* (1921), available at: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/.html> – (hereinafter) Pace University School of Law’s Home Page.
47. Jan H Dalhuisen, (*Dalhuisen on Transnational and Comparative Commercial, Financial and Trade Law*, 3rd ed., Oxford: Hart 2007, available at <http://heinonline.org/HOL/License>
48. John Henry Merryman, *The Good Faith Acquisition of Stolen Art*, John M. Olin Program in Law and Economics, Stanford Law School, Working Paper No. 364, Working Paper No. 364 October 2007, Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=1025515> (last visited on 22/04/2017).
49. Klein, John, *Good Faith in International Transactions*, 15 Liverpool L. Rev., 1993, available <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/.html> – (hereinafter) Pace University School of Law’s Home Page.
50. M. Greguras, Fred, *The Allocation of Risk in Electronic Fund Transfer Systems For Losses Caused by Unauthorized Transactions*,

available at <http://heinonline.org/HOL/License>, Citation: 13 U.S.F. L. Rev. 405 1978-1979

51. Medina, Barak, Augmenting The Value Of Ownership By Protecting It Only Partially: The.MARKET-OVERT. RULE Revisited, Senior Lecturer, Law School, The College of Management Academic Studies,2003 available at: <http://ssrn.com/>
52. Priit Kama,*Evaluation of the Constitutionality of Good-Faith Acquisition*, Juridica International XIX/2012, available At: <http://heinonline.org/HOL/License>, Citation: 19 Juridica Int'l 23 2012
53. Salomons , Arthur , *On the Economics of Good Faith Acquisition Protection in the Draft CFR*, https://www.researchgate.net/publication/228218834_On_the_Economics_of_Good_Faith_Acquisition_Protection_in_the_Draft_CFR_publicationCoverPdf
54. Schwartz, Alan, "*Rethinking the Laws of Good Faith Purchase*" (2011). *Faculty Scholarship Series*. Paper 4166.
55. Slavko Dordevie, *Good Faith Acquisition Of Used Motor Vehicles Purchased Abroad - Case Law, XVII (2015) 1* available At: <http://heinonline.org/HOL/License>, Citation: 17 Rev. Eur. L. 27 2015
56. Stoyanov, Dimitar, The Conflict Between The Legal Interests Of The Original Owner And The Good Faith Acquirer Of Movables - A Comparative Overview Of The Solutions, Lex ET Scientia International journal LESIJ NO. XXII, VOL. 1/2015, available At: <http://heinonline.org/HOL/License>, Citation: 22 Lex ET Scientia Int'l J. 93 2015

57. W. Brehm/C. Berger, *Sachenrecht*, Tübingen: Mohr Siebeck; Baur-Stürner, *Sachen-recht*, 17th ed., Munich: 2000, available at <http://heinonline.org/HOL/License>
58. W.M. Landes/R.A. Posner, The Economics of Legal Disputes Over the Ownership of Works of Art and Other Collectibles in: V. A. Ginsburgh/P.-M. Menger (eds), *Economics of the Arts*, Amsterdam: Elsevier 1996.

۴-۷. قوانین و مقررات

59. *English Sale of Goods Act 1979* (as amended in 1994).
60. *The Uniform Sale of Goods Act*, Institute of Law Research and Reform, Edmonton, Alberta, 1982.
61. *French Civil Code* (as amended to July 1, 1976): (Translated by Crabb, John H., Fred B. Rothman & Co., South Hackensack, New Jersey, 1977)
62. *German Civil Code* (as amended to January 1992): (Translated by Simon L. Goren, Littleton, Colorado, 1994).

۵-۷. پرونده‌ها

63. Bishopsgate Motor Finance Corporation Ltd. v Transport Brakes Ltd [1949]
64. Ellsworth v. Worthey, 612 S.W.2d 396 (Mo. Ct. App. 1981)
65. Goodman v. Harvey (1836) 111 Eng. Rep. 1011 (KB)
66. Johnson v. Credit Lyonnais (1877) 3 CPD 32
67. Kotis v. Nowlin Jewelry, Inc., 844 S.W.2d 920 (Tex. App. 1992)
68. Motor Finance Corporation Ltd v Transport Brakes Ltd [1949] 1 KB 332 at 336-337

69. Pacific Motor Auctions Ltd v. Motor Credits Ltd ,1965.

